

כסלו תשע"ד
נובמבר 2013

גיליון 6

מידעון המחלקה לגאוגרפיה

על המ

ראשית דבר

פרופ' נעם שובל

לפני שבועות אחדים, ערב פתיחת שנת הלימודים האקדמית, סיימתי תקופת כהונה של ארבע שנים כראש המחלקה. אני חש סיפוק רב מהפעילות הרבה שהתרחשה במחלקה במהלך שנים אלו, ומרגיש כמי שזכה בזכות גדולה להוביל מחלקה אקדמית מפוארת זו, שמלבד היותה מובילה בהישגיה האקדמיים היא מהווה גם בית חם ומפרגן שנעים לשהות ולקדם בו דברים. אני מאחל לפרופ' אפרת מורין שהחליפה אותי בתפקיד הצלחה רבה בניווט המחלקה בשנים הקרובות. אני מבקש להודות במיוחד לרכזות המחלקה שפעלו בתקופת כהונתי: גב' מיטל שטיין וגב' שלי עמיר, וכמובן לצוות המזכירות הנפלא של המחלקה, גב' שרית אורן, גב' אורה אחיטוב וגב' דליה בר נחום. לסיום, אני מבקש להודות לשלי עמיר על הסיוע בעריכה, למירי שמידע על העיצוב הגרפי, לשרה פוקס על העריכה הלשונית של "על המפה" ולדיינה גליקמן על תרגום המידעון ועריכת הגרסה האנגלית שלו. בברכה, פרופ' נעם שובל (ראש המחלקה היוצא).

פרופ' אפרת מורין - ראש המחלקה הנכנסת

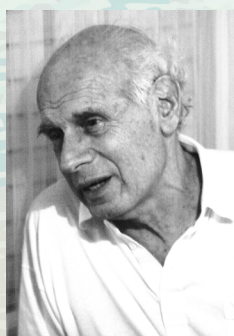
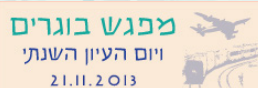
פרופ' אפרת מורין

אפרת הצטרפה לסגל המחלקה לגאוגרפיה לפני כעשר שנים לאחר לימודי פוסט דוקטורט במחלקה להידרולוגיה ומשאבי מים באוניברסיטה של אריזונה וקבלת תואר דוקטור מהמכון למדעי כדור הארץ באוניברסיטה העברית. תחומי המחקר העיקריים שלה הם: הידרומטאורולוגיה, ניתוח נתוני משקעים ממערכות חישה מרחוק, ניתוח שיטפונות, שינויי אקלים והשפעתם על מערכות סביבתיות שונות. המחקרים המתבצעים במעבדה להידרומטאורולוגיה שבמחלקה לגאוגרפיה מתבססים על מודלים ממוחשבים שונים ובסיסי נתונים בסקלות שונות, ולאחרונה הוקמו בארץ אתרי מחקר אחדים שמתבצעות בהם מדידות הידרומטאורולוגיות ייחודיות במסגרת פרויקטים שונים. אפרת הנחתה סטודנטים לתארים מתקדמים ופוסט דוקטורנטים ושימשה יועצת המגמה בגאוגרפיה פיזית ובחטיבה בגאואינפורמטיקה.

מפגש הבוגרים ויום העיון השנתי של המחלקה לגאוגרפיה

יתקיימו ביום חמישי, י"ח בכסלו, תשע"ד 21.11.2013

לעיון בתוכנית נא להקיש על הקישור הבא

פרופ' דוד שרון ז"ל

פרופ' דוד שרון ז"ל (1929 - 2013)

בחודש מרץ 2013 הלך לעולמו פרופ' דוד שרון ז"ל, שהיה מראשוני המרצים של המחלקה לגאוגרפיה ופעל במסגרתה במשך שנים רבות. להלן דברים שכתב לזכרו פרופ' אהרון יאיר. אנו נפרדים היום מעמית יקר אותו אנו מלווים שנים רבות. פרופ' דוד שרון נמנה על צוות ההקמה של המחלקה לגאוגרפיה באוניברסיטה העברית. יחד עם פרופ' אשר שיק ז"ל היה דוד שותף פעיל בהנהגת תכנית לימוד חדשה במחלקה לגאוגרפיה. תכנית הקרויה גג"ק; המייצגת שילוב ייחודי של גאוגרפיה, גאולוגיה וקלימטולוגיה. חלק מתלמידי המגמה מצויים כאן אתנו ובאו לחלוק לו כבוד אחרון. דוד מסמל עבורנו את המעבר החד מגאוגרפיה רגיונלית, תיאורית בעיקרה, שהייתה מקובלת עד סוף מלחמת העולם השנייה, לגאוגרפיה פיסית ניסויית-כמותית שהחלה להתפתח ברחבי העולם המערבי לאחר מכן.

המשך בעמוד הבא

המשך דברים לזכרו של פרופ' דוד שרון ז"ל

עבודת הגמר של דוד שרון היוותה פריצת דרך במחקר הקלימטולוגי וזכתה להכרה נרחבת בעולם האקדמי. בעוד המחקר הקלימטולוגי התרכז בקנה מידה מרחבי נרחב, המתייחס לעשרות עד מאות קילומטרים רבועים, החליט דוד לבדוק שינויים מרחביים בכמות ובעצמת הגשם הסופתי בקנה מידה קטן בהרבה. עבודתו התמקדה במדרון אחד שכל אורכו כ-100 מטר. הממצאים הראשוניים, שחזרו על עצמם בכל סופה, הצביעו על הבדלים משמעותיים בכמויות הגשם (עד כדי 40%) לאורך המדרון. דוד לא הסתפק בהצגת הממצאים, אלא חתר להסביר אותם מבחינה פיזיקלית. הוא פיתח נוסחה המסבירה את ההבדלים על פני מרחקים קטנים. בנוסחה זו נלקחו בחשבון המשתנים הבאים: שיפוע מקומי של המדרון, פנות המדרון, הכיוון שממנו מגיעה הסופה וזווית נפילת טיפות הגשם (התלויה במהירות הרוח המקומית). בהמשך הרחיב דוד את עבודתו לקנה מידה נרחב יותר אשר השתרע על אגני ניקוז שלמים (באגן נחל יעל ליד אילת; באגן מחקר שדה בוקר; באגן להבים ובחולות ניצנה). ההכרה המדויקת יותר של תפוסת הגשם ועוצמתו, אפשרה הכרה והבנה טובים יותר של ההבדלים ההידרולוגיים המשמעותיים במרחבי אגני ניקוז שלמים.

דוד היה ידוע בהקפדה יתרה על דיוק מרבי בכתיבה. הוא היה פדנט במובן הטוב של המילה. הוא לא מסר מאמר לפרסום עד שלא היה משוכנע שהמאמר (טקסט ואיורים) מושלם בעיניו. דוד היווה עבורנו דוגמא ומופת לאדם הדבק במטרה. על אף המגבלות הרפואיות מהן סבל, הוא הקפיד לבוא מדי יום לעבודה. מעולם לא שמענו ממנו תלונה על מצבו, והחייוך היה תמיד נסוך על פניו. גם לאחר פרישתו לגמלאות הוא המשיך להעביר קורסים לקבוצות תלמידים שנמשכו אליו ונקשרו אליו בקשר הדוק. רובם חזרו אליו לעתים קרובות על מנת להינות וללמוד מניסיונו הרחב ומעצותיו המועילות. דוד היה עבורנו הכותל המערבי בכל הנוגע להיבטים האקלימיים במובן הרחב ביותר. מבחינה זו הוא יחסר לרבים מאתנו.

יהי זכרו ברוך

מינויים חדשים בסגל האקדמי והמינהלי

ד"ר אמילי סילברמן, מרצה במסלול הנלווה

שלום, אני אמילי, מגיעה למחלקה לגאוגרפיה באוניברסיטה העברית בדרך מעט מפותלת. גדלתי בניו יורק סיטי, ובימי ראשון אבי היה לוקח אותי להליכות ארוכות בעיר, תוך הצבעה על 'שכונות במעבר' - לא יכולנו אז לצפות עד כמה עמוקים יהיו השינויים. המפגש הראשון שלי עם ישראל היה בגיל 20, כסטודנטית לסוציולוגיה. "אני נוסעת לחקור את החיים הקהילתיים קיבוץ", הסברתי, "אבל ישראל לא מעניינת אותי". משנת 1984 גרתי בקיבוץ מגידו, בנצרת, בתמרה בגליל, בבאר שבע, בקיבוץ קטורה, בנווה צדק ובכרם התימנים, וכבר שנים רבות אני מתגוררת בדרום תל אביב.

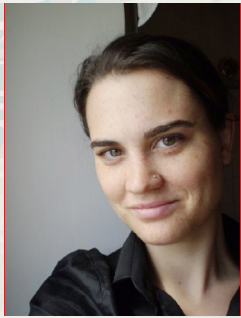

ד"ר אמילי סילברמן

את לימודי הדוקטורט זכיתי לעשות ב-London School of Economics בזמן של השקעות גדולות מאוד ב-"urban renaissance" האנגלי. אני מלאת תקווה שנוכל גם כאן להעצים ולהעשיר את העירוניות מן הסוג הישראלי, ונראה את העיר הטובה כמנוף למוביליות ולחוסן חברתי.

אני מגיעה לאוניברסיטה העברית לאחר post doctorate בטכניון, שם הקמתי את 'המעבדה לתכנון עם קהילה' והתמחיתי במדיניות דיור והתחדשות עירונית. בימים אלה אני עובדת עם צוות מוכשר על הקמת 'הקליניקה האורבנית' באוניברסיטה העברית, שבה סטודנטים יוכלו ליטול חלק בפרויקטים מעשיים לקידום ערכי שוויון וצדק חברתי בעיר. ירושלים היא חדשה עבורי - אשמח להצעות לסיורים בשכונות ובאזורים האהובים עליכם!

דיאן מילר, כרטוגרפית חדשה במחלקה

גב' דיאן מילר

דיאן החלה את עבודתה במחלקה באפריל 2013, לאחר פרישתה של תמי סופר. למדתי את שני תאריי האקדמיים באוניברסיטת לה-ספיאנצה ברומא. יש לי תואר ראשון בעיצוב תעשייתי ותואר שני בגרפיקה, מולטימדיה ותקשורת חזותית.

במהלך התואר הראשון עבדתי כגרפיקאית ב Gruppo-T, ובמהלך התואר השני עבדתי בסטודיו L&C light and color בתור גרפיקאית, מאירת ומתרגמת. בסטודיו עבדנו על סרטים דוקומנטריים, קמפיינים פוליטיים, פרויקטים באיור ואפילו על תכניות בתלת ממד לילדים.

ביולי 2012 התחלתי לעבוד באוניברסיטה העברית בלשכת הרקטור, והחל מאפריל 2013 אני עובדת במחלקה בתור גרפיקאית וכרטוגרפית.

כרגע אני משתלבת בעבודה השוטפת של המחלקה, ונהנית מההזדמנות שניתנה לי לשלב את תחומי הידע שלי עם דברים חדשים ומאתגרים.

סגל מינהלי שפרש לגמלאות

השנה נפרדנו מגב' תמר סופר, מר מנשה זקן וד"ר תמיר גרודק, אשר יצאו לגמלאות לאחר שירות רב שנים במחלקה לגאוגרפיה. אנו מודים להם מקרב לב על שירותם המסור ומאחלים לשלושתם אריכות ימים, בריאות טובה והצלחה בפעילויות הרבות שהם ממשיכים לקדם באוניברסיטה ומחוצה לה.

גב' תמר סופר

גב' תמר סופר

תמר סופר החלה את עבודתה כמנכ"ל במחלקה לגאוגרפיה באוניברסיטה העברית לפני כארבעים שנה, בשנת 1972. החל משנת 1990 החלה לשמש כמרכזת המעבדה. מאז ייסודה של המחלקה לגאוגרפיה על ידי פרופ' דוד עמירן, לאחר מלחמת העצמאות והקמת מדינת ישראל, מילאה היחידה לכרטוגרפיה תפקיד מרכזי בה. מר נפתלי באר וגב' מרים קרמון הם שהקימו יחידה זו ועם הצטרפותה של תמר סופר, החלה היא נושאת תפקיד נכבד בתוכה עד שקיבלה על עצמה את ההנהלה שלה.

אין לתאר את המחלקה לגאוגרפיה של האוניברסיטה העברית בירושלים ללא יחידת הכרטוגרפיה שלה. יחידה זו שירתה נאמנה, מאז ייסודה ועד היום, את כל מורי המחלקה בתפקידי הוראה ומחקר רבים שלה וכן את תלמידי המחקר ומכוני המחקר שבה. תמר עצמה, אשר סיימה תואר ראשון במחלקה והשתלמה בקורסי לימוד בנושאי הכרטוגרפיה בארץ ובחו"ל, הפכה להיות עמוד התווך של היחידה כולה. היא נטלה חלק בהוראת נושאים במקצוע הכרטוגרפיה במחלקה ומילאה תפקידים מרכזיים במפעלי המחקר

החשובים שלה שזכו לשם אקדמי-מדעי בארץ ובעולם כולו, ובהם אטלס ישראל הנודע, שראה אור כבר ב-1985; אטלס ישראל החדש, מהדורת 1995; אטלס ישראל החדש - האטלס הלאומי, מהדורת 2008; ריכוז ועריכה של תרגום אטלס ישראל לאנגלית בשיתוף עם המרכז למיפוי ישראל. ועוד ועוד מחקרים ופרסומים רבים וחשובים של מורי המחקר של המחלקה ושל תלמידיה. פרישתה של תמר מעבודתה במחלקה לגאוגרפיה תיצור בה חלל ריק. נעימותה, מאור הפנים שלה, שלוותה, היענותה לכל פנייה

ופנייה שהוגשה לה, מקצועיותה המעולה, כל אלה יחסרו מאד למורי המחלקה, תלמידיה וכל עובדיה. יש לקוות שגם לאחר פרישתה תמשיך תמר לשמור על קשר עם "הבית החם" שבנתה במחלקה לגאוגרפיה של האוניברסיטה העברית בירושלים. כל מוריה, עובדיה ותלמידיה של המחלקה מאחלים לה הצלחה בדרכה החדשה והמשך פעילות ערה בכל אשר תפנה.

[כתב פרופ' יהושע בן אריה]

שנות השמונים

הקליקו כאן לקריאת דברי הפרידה שכתבה תמי לקראת אירוע הפרידה שנערך לכבודה במאי 2013 במסגרת סיור מחלקתי במרכז למיפוי ישראל.

ד"ר תמיר גרודק

ד"ר תמיר גרודק

תרומתו של תמיר למחלקה לגאוגרפיה בשנים הרבות שבהן היה חלק ממנה היא משמעותית ביותר. ראוי לציון במיוחד חלקו הגדול בהקמת המרכז לגאוגרפיה חישובית. תמיר היה מיוזמי הרעיון, ולאחר מכן לקח חלק בהקמת המרכז ואף היה המנהל האדמיניסטרטיבי שלו בשנים האחרונות. היה זה המשך טבעי של פועלו של תמיר לאורך השנים, שבהן התמחה בטכנולוגיות ובשיטות המדידה החדשות ובכך בתוכנת הממ"ג, שהיו הבסיס להקמת המרכז לגאוגרפיה חישובית ולתוכנית הלימודים בגאואינפורמטיקה. נוסף על כך, תמיר, אשר תואר הדוקטור שלו הוא בתחום הגאוגרפיה הפיזית, היה חלק אינטגרלי של קבוצת המחקר בתחום זה. הוא תרם תרומה חשובה ביותר בהוראת קורסי חובה ובחירה בתוכנית, ובהדרכת סטודנטים בסמינרים ולתוארים מתקדמים. תמיר לקח חלק פעיל גם במחקרים בתחום הגאוגרפיה הפיזית, ולעתים אף הוביל אותם. תרומה חשובה נוספת הייתה בעזרתו לסטודנטים חוקרים כאשר במחקר היה מעורב חלק ניסויי. חלק מן המנחים במחלקה לא בקיאים בטכנולוגיות החדשות של מכשירי המדידה, ותמיר התגייס להדריך בפועל את הסטודנטים בחלק הניסויי של המחקר, ועזר בהתקנת הציוד בשדה, איסוף וניתוח הנתונים וביצוע הניסויים. עבודה זו הייתה כרוכה פעמים רבות ביציאה לשטח ובעבודה בשעות לא סטנדרטיות. סטודנטים רבים במחלקה, בעבר ובהווה, חבים לתמיר תודה על חלקי הניסוי בעבודת המחקר שלהם.

מעבר לכל האמור לעיל, הדבר המייחד את תמיר הוא נכונותו לעזור לכל אחד ואחת שנזקק לעזרה בעניינים טכניים, טכנולוגיים, נושאי מחשוב או כל דבר אחר בתחום מומחיותו. תמיד היה אפשר לקבל את עזרתו עד לפתרון מלא של הבעיה, בנעימות ובמלוא המסירות, ואין זה משנה אם הפונה הינו חוקר, סטודנט, או עובד מנהלי אחר. חסרונו של תמיר במחלקה יורגש, אך אנחנו בטוחים כי יידע ליהנות מהזמן החופשי ולמצוא בו עניין, ומאחלים לתמיר הרבה הנאה וטוב בהמשך הדרך.

[כתבה פרופ' אפרת מורין]

הקליקו כאן לקריאת דברי פרידה שכתב תמיר לקראת אירוע הפרידה שנערך לכבודו במאי 2013 במסגרת סיור מחלקתי במרכז למיפוי ישראל.

מר מנשה זקן

מר מנשה זקן

חברנו לעבודה מר מנשה זקן החל את עבודתו במחלקה כלבורנט מתלמד בשנת 1967 עם הקמת המעבדה לגאוגרפיה פיסית. מהר מאוד נוכחנו לדעת כי קיבלנו בחור צעיר ונמרץ, בעל רצון אדיר להצליח ולתרום למחקרים שנערכו במחלקה. רצונו העז להשתלב בעבודת המחקר של חברי הסגל מצא מהר מאוד את ביטויי בשני היבטים. מחד, מנשה לא הסתפק בלימוד הביצוע הטכני של בדיקות המעבדה אלא שאף להבין את המשמעות המדעית של הבדיקות. לכן הוא נרשם כתלמיד מן המניין בחוג לגאוגרפיה וסיים את לימודי הבוגר בהצלחה. מאידך, למרות שלא היה זה מחובתו, תמיד התנדב לצאת לעבודת שטח עם מורי המחלקה ותלמידי המחקר כדי לעמוד מקרוב על הקשר שבין עבודת השטח לעבודת המעבדה. משום כך אין זה מפתיע כי לאחר זמן קצר יחסית השתלב היטב בקורס "שיטות שדה ומעבדה". הוא הנחה וסייע לתלמידים רבים מהארץ ומחו"ל בעבודת המעבדה. בכל שנות עבודתו בלטה במיוחד תכונה אחת, והיא רצונו לסייע לכל הפונה אליו.

הרצון לסייע לזולת בא היטב לידי ביטוי גם בעובדה כי במשך שנים רבות היה חבר בוועד העובדים האוניברסיטאי.

מאחר שהמעבדה הייתה עבורו בית שני, אין לי ספק כי גם לאחר פרישתו מנשה ימשיך להתייבב, בהתנדבות, לעבודה במעבדה ולסייע בנפש חפצה לכל מי שיפנה אליו.

בשמי ובשם חבריי אני מבקש להודות לו מקרב לב על תרומתו החשובה לקידום המחקרים בגאוגרפיה פיסית ולאחל לו שנים רבות של בריאות והמשך מעש למען הזולת.

[כתב פרופ' אהרון יאיר]

הקליקו כאן לקריאת דברי פרידה שכתבה גב' מירי שטרן-לב, דיקנית המשנה של הפקולטה למדעי החברה, במסגרת מסיבת הפרישה לכבוד מנשה.

מחקרים שפורסמו

פרופ' דני פלזנשטיין וד"ר מיכל ליכטר / כלי חדש למיפוי דינמי באינטרנט של פגעי טבע ומצבי אסון

אסון הטבע האחרון שפקד את אזור ניו יורק (Superstorm Sandy) ולכניו אסון קתרינה בניו אורלינס מעלה את שאלת הפגיעות הדיפרנציאלית של קבוצות אוכלוסייה שונות בעקבות אירועי הצפה קיצוניים בפרט ואסונות סביבתיים בכלל, ואת מידת הנזק לרווחה הכלכלית של קבוצות אוכלוסייה חלשות שהם יוצרים.

באופן מסורתי השיח הציבורי והמקצועי בעניין אירועי קיצון טבעיים נסוב סביב שאלות הנדסיות, כגון עלויות ההגנה, או שאלות פיזיות, כגון השפעותיהם האקולוגיות והפגיעה במערכות החי והטבע. מעט מאוד תשומת לב ניתנת להשפעות החברתיות ולהערכת הנזקים לרכוש ולאוכלוסיות.

ידוע כי לאירועי קיצון יש השפעה דיפרנציאלית על אוכלוסיות, הנובעת מפריסתם המרחבית ומיכולתם הדיפרנציאלית להכיל את האסון.

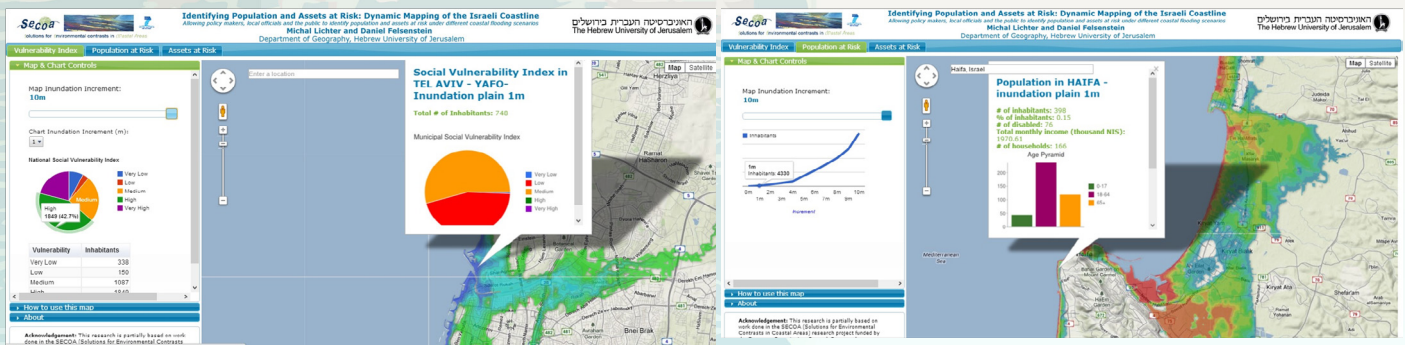
בעבודה הנערכת במסגרת פרויקט SECOA במימון האיחוד האירופי (FP7) במחלקה לגאוגרפיה באוניברסיטה העברית בירושלים על ידי ד"ר מיכל ליכטר ופרופ' דניאל פלזנשטיין מופו שטחי הצפה ימית בישראל תחת תרחישי עלייה בגובה פני הים (הכוללים עלייה של עד 2 מ' בגובה פני הים במאה ה-21) ותרחישי קיצון שונים של הצפות. המיפוי בוצע עד למפלס מקסימלי של 10 מ', שמתקיים בו חיבור הידרולוגי אל הים (האזור החופי הנמוך, The Low Elevation Coastal Zone- LECZ). המיפוי מוצג על גבי מפות דינמיות אינטראקטיביות באינטרנט (<http://ccg.huji.ac.il/dynamicmap/index.html>), המתחלקות לשלוש קטגוריות: הערכת אוכלוסיות בסיכון, הערכת כלכלית של נכסים בסיכון ומדד פגיעות חברתי-כלכלי של אוכלוסיות.

פרופ' דני פלזנשטיין

ד"ר מיכל ליכטר

הכלי מאפשר שימוש אינטראקטיבי: מעבר בין תסריטי הצפה שונים לאורך חופי ישראל והצגת נתונים לגבי פגיעות חברתית וכלכלית בצורת טבלאות וגרפים לכל תרחיש ברמה הלאומית וברמה המוניציפלית. המערכת יושבת על פלטפורמה של Google Maps, שבה יכול המשתמש לדמות רמות שונות של הצפה מהים באמצעות סליידר ולקבל תוצאות מיידיות לגבי הנזקים הצפויים לאורך החוף בשלוש קטגוריות שונות: פגיעות חברתיות, אוכלוסייה בסיכון וערכי הנזקים למבנים ומלאי הון, על ידי הקלקלה על העכבר.

הנגשת המידע לאנשי מקצוע ולציבור הרחב

המערכת מגישה מידע זמין וחדש לקובעי מדיניות, רשויות מקומיות, מתכננים, אמונים על ניהול מצבי אסון וגם לציבור הרחב. מידע זה הוצג עד כה בדוחות ובטבלאות סטטיים, ארוכים, מסורבלים, ובו בזמן מוגבלים בכמות המידע שיכול להכיל, והוא מונגש כעת בצורה אינטראקטיבית המאפשרת תשאל מסד נתונים בעל נפח רב בצורה ממוקדת מרחבית על ידי הקלקה פשוטה על מפה. באופן זה המשתמש במערכת יכול לדלות מידע רב ועם זאת ממוקד מרחבית.

מסד הנתונים - דיס-אגרציה מרחבית של מידע ופיזור מהימן של אוכלוסייה במרחב

מספר התושבים בכל אזור סטטיסטי במדינה התקבל ברמה אגרטיבית של אזור סטטיסטי. על מנת לדעת בצורה מהימנה יותר היכן מתגוררים תושבי המדינה ולקבל פריסה נכונה יותר של תושבים במרחב מוקמו מחדש תושבי המדינה על ידי "הכנסתם" אל מבני מגורים. מסד הנתונים שעליו מתבססת המערכת נבנה באמצעות שימוש בשכבת בניינים ארצית מפורטת שהתקבלה מהמרכז לגאוגרפיה חישובית בחוג וממדיע סוציו-אקונומי אגרטיבי ברמה של אזורים סטטיסטיים. שכבת הביניים כוללת את גובהו של כל בניין ואת השימוש שנעשה בו. בהתאם לשימוש (מגורים, או שאינו למגורים)

חושבו מספר הקומות בכל בניין ושטח הרצפה. בהתאם לכך מידע אגרגטיבי ברמה של אזורים סטטיסטיים פוזר במרחב בהתאם לשטח הרצפה בכל בניין על מנת לקבל ייצוג מרחבי הולם יותר של נכסים ואוכלוסייה. כך, לדוגמה, מוקמו תושבים במרחב בתוך הבניינים, על פי הצפיפות הממוצעת של תושבים לשטח בנוי באזור סטטיסטי. כך חושבו גם מאפיינים סוציו-אקונומיים של אוכלוסיות אלו וחושב אינדקס הפגיעות החברתית שלהן. הנתונים מוצגים במערכת ברמת אגרגטיבית של ישויות מוניציפליות.

WEB GIS - ממ"ג אינטרנטי

לאחר עיבוד המידע ב- Desktop GIS (מערכת מידע גאוגרפית שולחנית) וב- Python ויצירת מסד נתונים ייעודי; הצגת והנגשת המידע מתבצעת ברשת האינטרנט באמצעות מספר ממשקי תכנות יישומים (application Programming Interface API) - כגון Google maps API, Google charts API, JQuery UI API ועוד, על מנת לאפשר תשאול והצגת מידע דינמיים ואינטראקטיביים ברשת.

כיום מציגה המערכת נזקי הצפה מהים, ואולם היא יכולה לשמש בעתיד גם למיפוי אזורים הנמצאים תחת סיכונים סביבתיים אחרים, כגון רעידות אדמה, אסון תעשייתי וכד'.

פרופ' נעם לוין

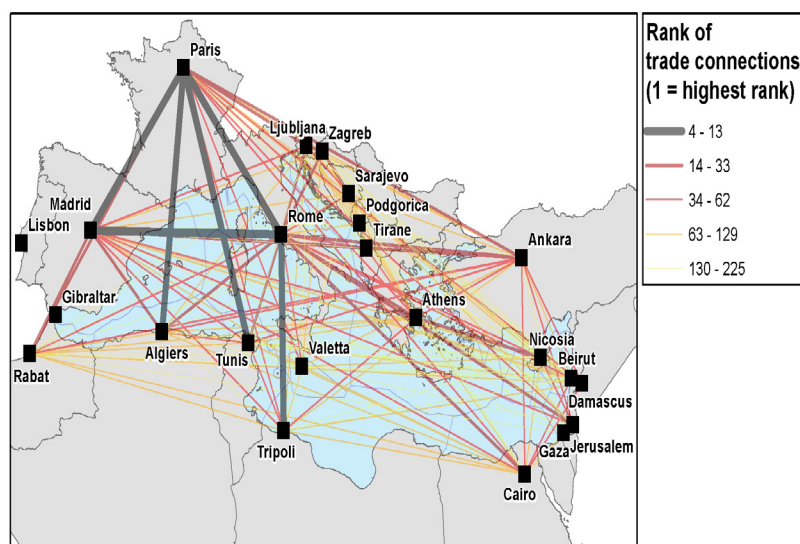
שילוב שיקולים כלכליים ופוליטיים בתכנון שמירת טבע סיסטמטית של הים התיכון?

פרופ' נעם לוין

הים התיכון הוא אזור ייחודי וחשוב מבחינה סביבתית, ובמדינות שמקיפות אותו גרים כ-250 מיליון איש, רבים מהם באזורי חוף. גורמים כגון דיג, נמלים, תנועת אוניות, קידוחי גז ונפט, זיהומים ורבים אחרים מהווים איום משמעותי על המגוון הביולוגי ועל מגוון המערכות האקולוגיות של הים התיכון. עם זאת, רק כ-0.5% ממי הים התיכון בקרבת החופים מוגנים במסגרת שמורות טבע ימיות. אחד האתגרים לתכנון סביבתי ולתכנון שמירת טבע סיסטמטי (systematic conservation planning) בסקאלה של הים התיכון כולו הוא העובדה שהוא מוקף על ידי יותר מעשרים מדינות, בעלות מאפיינים דמוגרפיים, כלכליים ופוליטיים שונים מאוד. בימים אלו מדינות רבות בים התיכון מעורבות בתהליך הכרזת המים הכלכליים שלהן והרחבת השימושים באזורים אלה. לאחר שכל מדינות הים התיכון יכריזו על תחום המים הכלכליים שלהן

(200 מייל ימיים מהחוף), כל חלקי הים התיכון יהיו תחת ריבונות (חלקית) של מדינה כלשהיא. בשנת 2011 הובילה פרופ' סלעית קרק סדנת עבודה בינלאומית שבמסגרתה נידונו נושאים של השפעת שיתוף פעולה על תכנון שמירת טבע. אחד התוצרים של הסדנה הינו המאמר שהתפרסם על שער כתב העת *BioScience* (Levin et al, 2013) ובו בחנו את השאלה, כיצד ניתן לכלול שיקולים סוציו-אקונומיים ופוליטיים בשיתוף פעולה בין מדינות כחלק מתכנון שמירת טבע בים התיכון. במסגרת המחקר כימתנו את הקשרים התיירותיים, הכלכליים (כגון סחר), הממשלתיים (כגון חתימה על הסכמים סביבתיים בינלאומיים) והפוליטיים בין מדינות הים התיכון על ידי יצירת מטריצות ומיפוי הדגמים (איור 1).

איור 1: עוצמת קשרי הסחר בין מדינות הים התיכון. ערכים נמוכים מייצגים דירוג גבוה (קשרים חזקים).

במחקר מצאנו קשרים חזקים יותר בין מדינות צפון מערב הים-התיכון במגוון פרמטרים המשפיעים על תכנון שמירת טבע, ובייחוד בין צרפת, ספרד ואיטליה. כמו-כן מצאנו שאיטליה היא שחקנית מרכזית, בשל מיקומה המרכזי בים התיכון, במגוון פרמטרים המשפיעים על שמירת טבע ימית. על סמך ההנחה שלמדינות, שהקשרים הכלכליים והפוליטיים ביניהן הדוקים יותר, יהיה קל יותר לשותף פעולה גם בתכנון שמירת טבע חוצה גבולות, השתמשנו בעוצמת קשרי הסחר כמשתנה המייצג את העלות (הקושי) של שיתוף פעולה. על מנת להדגים את היישום של הגישה הזאת לתכנון שמירת טבע, השתמשנו בתוכנה שפותחה באוסטרליה (Marxan) למטרת תכנון ה- Great Barrier Reef. התוכנה המשמשת לקבלת

החלטות בתכנון מרחבי של שמירת טבע, מאפשרת למצוא את המערך המיטבי של שטחים מוגנים, תוך מקסום מטרות שמירת טבע במינימום עלות. על ידי השוואת שני תרחישים, אחד המתחשב בשיתוף פעולה בין מדינות והאחר שאינו מתחשב בשיתוף פעולה כזה, מצאנו שכאשר כוללים שיקולים של שיתוף פעולה בין מדינות בתכנון שמירת טבע, הדבר משפר את העלות-תועלת, וכי יש סיכויים גבוהים יותר להצלחה בצפון מערב הים התיכון (איור 2).

מלגות ופרסים

פרופ' אילן סלומון זכה בפרס הרקטור לחוקר מצטיין במחקר והוראה

פרופסור אילן סלומון קיבל בחודש פברואר השנה את פרס הרקטור לחוקר מצטיין במחקר ובהוראה. אילן קיבל את הפרס על תרומתו המשמעותית ורבת השנים בחקר תחבורה והתנהגות מרחבית. אילן השלים את לימודי הבוגר שלו במחלקה לגאוגרפיה ואת תארי המוסמך והדוקטורט שלו השלים ב-MIT בשנים 1978 ו-1980 בהתאמה. מחקריו עסקו בקשרי הגומלין המורכבים בין תחבורה ופעילות אנושית. את עבודת הדוקטורט שלו כתב אילן על השפעת סגנון החיים של משק בית על התנהגות הנסיעה. בניגוד לנהוג עד אז, טען אילן כי משק בית אינו רק סך התכונות הדמוגרפיות והכלכליות שלו, אלא גם האוריינטציה שלו להיבטים שונים של אורח החיים, כגון עבודה ופנאי ומבנה רצוי של משפחה.

חלק מרכזי בעבודתו המדעית של אילן סלומון עסק בהשפעות הפוטנציאליות של טכנולוגיות תקשוב על התנהגות נסיעה. בסדרה של מאמרים פורצי דרך בשנות השמונים דחה אילן את הציפיות כי טכנולוגיות אלו ישמשו תחליף למערכת התחבורה ואף הראה כי טכנולוגיות אלו דווקא מייצרות ביקוש נוסף לנסיעות. בשנות התשעים, לצד עיסוק האינטנסיבי ביחסי תקשוב ותחבורה, עסק אילן גם במחקרים

על יחסי הגומלין בין תחבורה וסביבה. מתוך הבנה כי טכנולוגיות התקשוב אינן מהוות מזור לתחלואי מערכת התחבורה חיפש אילן אמצעי מדיניות אחרים לעידוד מערכת תחבורה מקיימת. בתוך כך, וכחלק מגישתו הביקורתית והמקורית, טען אילן במאמר חדשני כי ההנחה שאנשים שואפים לצמצם למינימום את הנסיעות שלהם טעונה בדיקה. הוא מצא כי בניגוד לתפיסה הרווחת כי נסיעות הן תמיד עול, והן מתרחשות רק כאמצעי להגיע לפעילות מסוימת, הרי שלנסיעות עצמן יש תועלת. לפיכך מדיניות השואפת לצמצם נסיעות לחלוטין לא תצליח.

מחקריו של אילן התפרסמו בבימות המובילות בעולם וזכו לתהודה רבה בשדה המחקר, כפי שמראים למעלה מ-3,200 ציטוטים של מאמריו (על פי Google Scholar). אילן העמיד דור של סטודנטים וחוקרים בארץ ובעולם הממשיכים את גישתו המחקרית.

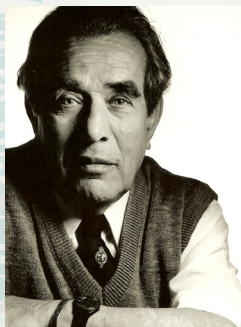
פרופ' רות קרק זכתה בעיטור יקירת ירושלים לשנת תשע"ג

פרופ' רות קרק

ב"יום ירושלים" העניק מר ניר ברקת, ראש עיריית ירושלים, את אות עיטור יקיר ירושלים לפרופ' אמריטוס רות קרק. להלן מובא סיכום ההמלצה של ועדת השיפוט לבחירת יקירי ירושלים בראשותו של שופט בית המשפט העליון בדימוס יעקב טירקל:

רות קרק נולדה בשנת 1941 ומתגוררת בירושלים משנת 1947. פרופסור מן המניין במחלקה לגאוגרפיה באוניברסיטה העברית. פרופ' קרק הינה האישה הראשונה בישראל שהגיעה לדרגה זו בגאוגרפיה. מחקרה, תחומי ההוראה שלה ופועלה עוסקים ביישוב ארץ ישראל ובהיסטוריה העיר ירושלים ושכונותיה במאות ה-19 וה-20, בחקר דתות העיר, בספרדים ועדות המזרח בירושלים ותרומתם בבניית העיר. מהחוקרות החשובות בתחומים אלו בעולם. פרסמה עשרים וארבעה ספרים וכמאתיים מאמרים על ירושלים וארץ ישראל. הכשירה דורות של סטודנטים למחקר ואהבת ירושלים. חלקם הפכו למדענים, אנשי ציבור וחינוך מובילים בעיר. קרק כיהנה בהתנדבות בתפקידים ציבוריים רבים בירושלים ובניהם ועדת השמות הממשלתית, המועצה לשימור אתרים, איגוד המוזיאונים הישראלי, הטלוויזיה הלימודית, האוניברסיטה הפתוחה ויד יצחק בן צבי. במהלך שנות מחקרה זכתה בפרסים ומענקים רבים ממוסדות בארץ ובעולם.

פרופ' דב ניר ז"ל

חיים שור

פרס לעבודת גמר מצטיינת לתואר שני ע"ש פרופ' דב ניר ז"ל

חיים שור זכה בפרס ע"ש פרופ' דב ניר ז"ל לעבודת גמר מצטיינת

את לימודי במחלקה התחלתי לפני כשבע שנים לצד לימודי-משנה בחוג להיסטוריה של עם ישראל, ולאחרונה סיימתי את התואר השני בגאוגרפיה במגמה ההיסטורית. מורי המחלקה בכלל ואלה מן התחום הגאוגרפי-היסטורי בפרט, מתרגלי המחלקה, מורי החוג להיסטוריה של עם ישראל, שעות העבודה המרתקות בספריית המפות, שעות העבודה האינסופיות מול הממ"ג, שעות העבודה המענגות בספריית הר-הצופים ושעות העבודה הקשות בעבודתי כעוזר הוראה ומחקר, היו כולם אבני הדרך שסללו את דרכי הלימודית בתחום המיפוי ההיסטורי, ולכולם אני אסיר תודה.

עבודת הגמר שלי, בהנחייתו של פרופסור ריכב רובין, עוסקת במיפוי החלוקה הפנימית של מחוז ירושלים בתקופה העות'מאנית. גישות מחקר פוסט-קולוניאליסטיות הביאו לחוסר-עניין אקדמי בגבולות פוליטיים שנכפו כביכול על ידי הכובש הטורקי, ושלא שיקפו דינמיקה חברתית "ילידית", ערבית. אולם בחינה מחדש של המקורות ההיסטוריים מגלה כי "גבולות" ששורטטו על ידי היסטוריונים על סמך רשימות-כפרים טורקיות רשמיות, היו לא יותר מאשר דרך רישום נוחה, בעוד שהמרחב - הן כפי שנתפס על ידי הכובש הטורקי, הן כפי שנתפס בעיני התושב הערבי - נחלק באופן אחר, שרק רמזים בודדים שרדו כדי להעיד עליו.

אודות הפרס: משפחתו של פרופ' דב ניר ז"ל החליטה להנציח את זכרו על ידי מתן פרס שנתי בסך \$1000 לעבודת גמר מצטיינת לתואר שני. תלמידי המחלקה בכלל ותלמידיה לתארים מתקדמים בפרט היו קרובים מאוד ללבו של פרופ' ניר. משום כך השילוב בין טיפוח המצוינות האקדמית במחלקה לבין התמיכה בתלמידים מתקדמים משקף היטב את מורשתו. בחירת העבודה הזוכה נעשת על ידי ועדת המלגות של המחלקה לגאוגרפיה, והקריטריון העיקרי לקבלת הפרס הוא מצוינות אקדמית של העבודה. קריטריון נוסף הוא הזיקה לתחומי המחקר של פרופ' ניר. הפרס יוענק זו השנה השנייה במסגרת מפגש הבוגרים ויום העיון השנתי של המחלקה לגאוגרפיה, אשר יתקיים בתאריך י"ח בכסלו תשע"ד, 21.11.2013.

פרס לעבודת סמינר מצטיינת לתואר ראשון ע"ש הרצי (הרצל) הלוי ז"ל

אלון כהני

אלון כהני זכה בפרס ע"ש הרצי הלוי ז"ל

הפרס על שם הרצי (הרצל) הלוי ניתן השנה לאלון כהני, על עבודת הסמינר בנושא: "השפעת מבנה מערכת הרחובות על הליכה ברגל", שכתב במהלך לימודיו בשנה ג' במסגרת סמינר בהדרכתם של פרופ' ערן פייטלסון וד"ר גלית כהן-בלנקשטיין.

עבודה זו עסקה בשאלה כיצד משפיע מבנה מערכת הרחובות בהונג קונג על הליכה ברגל? המחקר בחן את הקשר בין תצורת מערכת הרחובות (Configuration) בעיר ובין משך ההליכה ברגל ברחובות הללו. לשם ניתוח משך הזמן שבו שהו הולכי הרגל ברחובות, נעשה שימוש בנתוני GPS מרחביים של תיירים, שנאספו במסגרת מחקר שנערך על ידי פרופסור נעם שובל ואחרים בהונג קונג, ונותחו באמצעות מערכות מידע גאוגרפיות (ממ"ג). תוצאות

המחקר הראו כי קיים קשר בין קונפיגורציה הרחובות והליכה ברגל, אך קשר זה שונה מהקשר שזוהה עד כה במחקרים בשיטות אחרות.

השנה דיבר מטעם המשפחה, תת אלוף הרצי הלוי, אחיינו של הרצי הלוי ז"ל, אשר נולד זמן קצר לאחר נפילתו ולכן נקרא על שמו.

אודות הפרס: הרצל (הרצי) הלוי היה סטודנט לקראת סיום לימודיו לתואר ראשון במחלקה לגאוגרפיה, כאשר פרצה מלחמת ששת הימים. הרצי גויס לשרות מילואים במסגרת אחת מחטיבות הצנחנים במילואים והשתתף במערכה לשחרור ירושלים ובה נפל בקרב. זמן קצר לאחר נפילתו של הרצל ("הרצי") הלוי, החליטה אלמנתו, גב' יפה הלוי, בסיוע המשפחה וידידיה, להנציחו באמצעות מתן פרס על שמו. הפרס מוענק מדי שנה בטקס שמתקיים סמוך ליום שחרור ירושלים במסגרת הסמינר המחלקתי של המחלקה לגאוגרפיה, לעבודה סמינריונית מצטיינת אשר נכתבה במסגרת אחד הסמינרים של התואר הראשון.

פרס לעוזרי הוראה מצטיינים

לעוזרי ההוראה (המכונים גם "מתרגלים") במחלקה לגאוגרפיה יש חשיבות רבה בסיוע בהוראת קורסי המבוא הגדולים של התואר הראשון ובקורסים נוספים שנדרש בהם תרגול רב, כגון קורסי הממ"ג והחישה מרחוק. מדי שנה האוניברסיטה והמחלקה עורכים סקר שביעות רצון בקרב התלמידים ביחס לעוזרי ההוראה. כדי להדגיש את החשיבות הרבה שאנו רואים באיכות ההוראה, החליטה המחלקה לייסד פרס למתרגלים המצטיינים בסקר הערכת ההוראה. הפרס יוענק זו השנה השנייה במסגרת מפגש הבוגרים ויום העיון השנתי של המחלקה לגאוגרפיה, אשר יתקיים בתאריך י"ח בכסלו תשע"ד, 21.11.2013.

מור פאר

השנה זכו בפרס מור פאר ואחישלום אלמוג:

מור פאר: מור סיימה בשנה שעברה את לימודיה לתואר בוגר בגאוגרפיה, אנתרופולוגיה-סוציולוגיה, עם התמחות בחטיבה לגאואינפורמטיקה, כמצטיינת דיקן. עבודת הסמינר שלה בתחום הגאוגרפיה הפיזית עסקה בבחינת דיוק של מפה עתיקה בכלי ממ"ג. נושא זה נשלח לפרסום כחלק ממאמרו של גד שפר, בכתב העת: *International Journal of Geographical Information Science*, בהנחייתו של ד"ר נעם לוין. במהלך השנה האחרונה תפקדה כעוזרת הוראה של מר עדי בן-נון בקורסים מבוא לממ"ג ויישומי ממ"ג רסטרי. בשנה הנוכחית התחילה לעבוד בהיי-טק ולהתפתח מבחינה מקצועית בתחום מערכות הגאוגרפיה החישובית.

אחישלום אלמוג

אחישלום אלמוג: למדתי לתואר הראשון במחלקה לגאוגרפיה והמשכתי ללימודי המוסמך במחלקה - במגמה ההיסטורית, בשילוב התמחות בלימודים עירוניים. במהלך לימודי המוסמך שימשתי כעוזר הוראה בקורס 'מבוא לגאוגרפיה היסטורית-תרבותית של ירושלים לתקופותיה'. חווית התרגול הייתה מצוינת, מעשירה ותרמה רבות להשלמת תהליך הלמידה אותו עברתי בשנים האחרונות. במקביל ללימודי אני עוסק בהדרכת סיורים בארץ וטיולים גאוגרפים בחו"ל.

מלגות לתמיכה ביציאה לסיורי המחלקה בחו"ל

המחלקה קיבלה מתורם המעוניין להישאר בעילום שם תרומה שמטרתה לסייע לסטודנטים במימון עלות ההשתתפות בסיורי המחלקה לחו"ל. החל משנת הלימודים תשע"ג, מחולקות מדי שנה שש מלגות בסך 2,000 ש"ח כל אחת. רשאים להגיש מועמדותם לסטודנטים לתואר ראשון שסיימו בהצלחה את שנה א' וכן סטודנטים לתואר שני. בחירת הזוכים במלגה נעשית על ידי ועדת המלגות של המחלקה לגאוגרפיה, והקריטריון העיקרי לפרס הוא המצוינות האקדמית של התלמיד. קריטריון נוסף הוא מעורבות חברתית ופעילות למען הכלל. המלגות יוענקו זו השנה השנייה במסגרת מפגש הבוגרים ויום העיון השנתי של המחלקה לגאוגרפיה, אשר יתקיים בתאריך י"ח בכסלו תשע"ד, 21.11.2013.

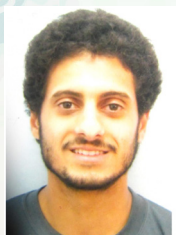
הזוכים במלגות לשנת תשע"ד:

רם נהרי

יואב לבן

דור חג'בי

אמליה קמינצקי

ויקטוריה ודובין

אפרת שנהב

מלגת קאבאליון לעולים חדשים

משפחת קאבאליון תרמה מלגה שתוענק מעתה מדי שנה לזכר מר ריקרדו (אפרים) בן יוסף קאבאליון ז"ל. המלגה מיועדת לסטודנטים שעלו לישראל בשנים האחרונות (וכן לבני העדה האתיופית). קריטריונים נוספים הם מצב כלכלי והצטיינות בלימודים.

המלגה מוענקת מדי שנה במסגרת מפגש הבוגרים ויום העיון השנתי של המחלקה לגאוגרפיה.

ריקרדו (אפרים) בן יוסף קאבאליון ז"ל

יליד קוניאו (Cuneo), איטליה, 1922. בן אחרוני הקהילה היהודית של יוצאי פרובנס בעירו. למד הנהלת חשבונות, ובשנת 1938 נרדף בשל חוקי הגזע האיטלקים. לאחר פלישת הכוחות הנאציים לאיטליה בשנת 1943, הצטרף לקבוצה של פרטיזנים אנטי פשיסטים. לאחר המלחמה עבד באיטליה במסחר בדים ושטיחים עד שנת 1982, ובמשך כל השנים היה פעיל ציוני. עלה לארץ בגיל שישים ולמד קורס למורי דרך מבוגרים של משרד התיירות בירושלים. במשך כעשרים שנה, בהיותו כבר בגמלאות, המשיך להדריך תיירים איטלקים, והשקיע את מרצו בהנחלת אהבת ירושלים וישראל. ראה בעבודה זו שליחות של ממש. נפטר בירושלים בכ"ט בשבט תשע"א (פברואר 2010).

ריקרדו בן יוסף
קאבאליון ז"ל

שרה קלינסקי היא זוכת מלגת קאבאליון לשנת 2013

שרה עלתה לארץ מצרפת (פריז) באוקטובר 2008 לאחר סיום לימודיה התיכוניים. היא השתתפה בתוכנית "מסע" של הסוכנות היהודית שמטרתה להכיר את ישראל ולחוות את החוויה הישראלית על כל גווניה. לאחר מכן היא התגייסה ושירתה כפקידה פלוגתית בגדוד הסיוור של הנח"ל. לאחר שחרורה מהצבא היא עבדה בתכניות שונות של חינוך יהודי בתפוצות מטעם הסוכנות היהודית. בשנת 2012 החלה שרה את לימודיה לתואר ראשון בגאוגרפיה ותקשורת באוניברסיטה העברית בירושלים.

שרה קלינסקי

אורחות במחלקה

פרופ' אן שלי

אן שלי היא פרופסור לסוציולוגיה באוניברסיטת Temple בפילדלפיה אשר במדינת פנסילבניה שבארצות הברית. היא זכתה במלגת לידי דיוויס לשבתון כדי לשהות במחלקה לגאוגרפיה בשנת הלימודים תשע"ד. פרופ' שלי משתפת פעולה עם ד"ר גלעד רוזן, יחד הם כותבים ספר על הפוליטיקה של עיצוב המרחב בירושלים (Polity Press) וכן הם כותבים על הדומה והשונה ביחס לדיור בר השגה בתל אביב ובפילדלפיה.

פרופ' אן שלי

ד"ר קריסטינה קוק

תהיה פוסטדוקטורנטית במחלקה גם במהלך שנה זו בהנחייתם של פרופ' ערן פייטלסון וד"ר איתי פי שהנדלר. קריסטינה קיבלה את הדוקטורט שלה מאוניברסיטת בריטיש קולומביה (ונקובר, קנדה) בדצמבר 2011. הדוקטורט שלה בחן את הפרגמנטציה הקיימת בניהול משאבי המים במחוז אונטריו שבקנדה. תחומי המחקר של קריסטינה כוללים סוגיות של ביטחון מים, קנה מידה וניהול משאבי מים וקווי המפגש שבין ניהול קרקע ומים.

ד"ר קריסטינה קוק

הכירו את תלמידי המחקר

רחל פרידמן

גב' רחל פרידמן

הגעתי לישראל מניו יורק וכעת אני תלמידה זו השנה השנייה לתואר שני במחלקה לגאוגרפיה ובמכון ללימודים עירוניים ואיזוריים. למדתי לתואר ראשון בהתמחות של מימון והיסטוריה ב-Touro - NYC Lander College. לאור התעניינותי במחקר ובהסברה, עבדתי במהלך לימודי לתואר הראשון בתחום חקר התקשורת ובהסברה ביחס לישראל במסגרת המכון למדיניות ציבורית.

בשנים האחרונות עבדתי במשרדה של הסנטורית הילרי קלינטון בניו יורק במסגרת המחלקה העוסקת בנושאי עסקים וצרכנות. וכן עסקתי במחקר והסברה למען ישראל במסגרת המחלקה לקשרים בינלאומיים של ה-American Jewish Committee.

העניין הרב שהפקתי בעבודתי המחקרית בניו יורק יחד עם הוראת "היסטוריה עולמית" ומבוא למאקרו-כלכלה וניתוח פיננסי בבית הספר התיכון בניו יורק השפיעו על החלטתי לבחור בלימודים אקדמיים מתקדמים בתחום הגאוגרפיה המשלבת בין התעניינותי בתחום הכלכלי ובתחום הגאו-פוליטי.

גדעון יקר

מר גדעון יקר

כבוגר תואר ראשון ושני במחלקה לגאוגרפיה, נרשמתי השנה (תשע"ד) ללימודי דוקטורט בהנחייתם של פרופסור ערן רזין וד"ר גלעד רוזן מהמחלקה לגאוגרפיה ופרופסור מארק רוזנטראוב מאוניברסיטת מישיגן, ארה"ב. ההזדמנות שהמחלקה לגאוגרפיה העניקה לי במהלך שנות לימודי חיזקה את רצוני להתקדם מבחינה אקדמית ולהמשיך בלימודי לקראת התואר השלישי.

במהלך לימודי המוסמך שלי השתתפתי בפרויקט של האיחוד האירופי, אשר עסק בקונפליקטים סביבתיים ושימושי קרקע לאורך קווי החוף של ישראל ומדינות נוספות השותפות בפרויקט. עבודת הגמר שלי, תחת הנחייתו של פרופסור ערן רזין, עסקה בחסמים המונעים פתרון קונפליקטים לאורך קו החוף כתוצאה משינויים מערכתיים

בשלטון, שינויים פרדיגמטיים בתכנון ומדיניות, וחלוקת נטל הפיצויים. המחקר התמקד בשלושה מקרי בוחן: פיתוח נמל חיפה, מצוקי הכורכר בנתניה ופארק הנופש בפלמחים. עבודה בפרויקט העניקה לי את ההזדמנות להתחבר לתחומים השונים במחלקה ולסגל הבכיר ובנוסף להיפגש עם מרצים וחוקרים מחו"ל הן בכנס שנערך בארץ והן בפגישות שנערכו במוסדות אקדמיים נוספים ברחבי העולם. במהלך לימודי לתואר המוסמך הצגתי את נושא התזה שלי בכנס IGU שנערך בקלן, גרמניה בקיץ 2012.

הדוקטורט שלי יתמקד בתחום הלימודים העירוניים ועוסק בפיתוח תשתיות ספורט במסגרת אסטרטגיות מדיניות פיתוח עירוני. העבודה תבחן מקרי בוחן ישראליים, כגון ירושלים, נתניה, חיפה ונצרת, ומקרים בצפון אמריקה. המחקר יושלב בין מחקר כמותני לאיכותני ויבחן את מעמד הספורט המקצועי בפיתוח העירוני.

מלכה גרינברג רענן

גב' מלכה גרינברג רענן

אני אדריכלית בוגרת בצלאל, בוגרת תואר שני של האוניברסיטה העברית בגאוגרפיה עם התמחות בלימודים עירוניים ואיזוריים. השנה אני דוקטורנטית במכון למחקר ע"ש הרי ס. טרומן למען קידום השלום ומלגאת אריאן דה-רוטשילד. אני כותבת את עבודת הדוקטורט שלי בנושא: "מרחב, יחסי כוחות וזהויות בירושלים: חקירה באמצעות מפות מנטליות ו-GPS" בהנחייתו של פרופ' נעם שובל.

במשך שנים רבות נסבו תחומי העניין והפעילויות החברתית שלי סביב הסכסוך הישראלי-פלסטיני. לאחר סיום השרות הצבאי התחלתי לעבוד כמתאמת של שיחות דיאלוג בין פלסטינים וישראלים בשכם ובבית לחם. הבחירה שלי בלימודי ארכיטקטורה ב"צלאל" נבעה מהרצון להשפיע על חיי אנשים באמצעות תכנון טוב יותר, שיתחשב בצרכים של אוכלוסיות מגוונות. בסיום לימודי ב"צלאל" התנדבתי במשך שנתיים בפרויקט "קמינקר" של עמותת "במקום", שמטרתו הייתה הכנת תוכנית מתאר מפורטת אלטרנטיבית לשכונת עיסאווייה במזרח ירושלים, בשיתוף התושבים. במהלך לימודי התואר השני עבדתי במשרד טרנר אדריכלים שעסק במדיניות תכנון, שימור ופיתוח של פרויקטים הכוללים שיתוף ציבור במזרח ירושלים.

העבודה וההתנדבות בפרויקטים שונים בירושלים חשפו אותי למערכת היחסים המורכבת בין הממסד והתושבים, המתאפיינת לעתים בבורות של רשויות תכנון בנוגע לצרכים החברתיים, התרבותיים, הכלכליים והסביבתיים של קבוצות אוכלוסייה מוחלשות. הכרה זו הולידה בי רצון לחקור, במסגרת הדוקטורט, את התפיסות ומרחבי הפעילות היומיומיים של תושבי העיר. על רקע המציאות של גדר ההפרדה, אי הוודאות לגבי העתיד הפוליטי ואפשרות לפתרון הסכסוך, מתרחשים כל העת תהליכים שצומחים מלמטה, מרמת השטח, משפיעים על המרחב ומשנים את העיר. אני מאמינה שהבנה טובה יותר של אותו "ידע מקומי" שמצטבר אצל הקבוצות האתנו-תרבותיות השונות המרכיבות את העיר, תאפשר יצירת פתרונות רלוונטיים ומתאימים יותר עבורן, ועל כן המחקר שלי עשוי להיות נקודת מוצא טובה להמשך פעילות חברתית ותכנונית, במרחב הירושלמי.

אני נשואה ליובל, גרה בירושלים ויש לי שתי בנות: נגה ותמר. בחודשים האחרונים התחלתי להתאמן לקראת ריצת מרתון ירושלים הבאה.

מדור בוגרים

"בכל מקום יש מישהו משלנו"

אורלי אראל (אחיטוב)

סגנית מהנדס העיר ומנהלת אגף תכנון העיר בעיריית תל אביב-יפו

גב' אורלי אראל

אורלי סיימה באמצע שנות השמונים תואר שני במחלקה לגאוגרפיה עם התמחות בלימודים עירוניים אזוריים. עבודת המחקר שלה התמקדה בשימור אתרים תוך השוואה בין הנעשה בארץ מול מדינות שונות מבחינת מינהל, מדיניות וחקיקה.

את דרכה המקצועית החלה בחברה להגנת הטבע ובמועצה לשימור מבנים ואתרי התיישבות שם הייתה בצוות ההקמה של המועצה וריכזה את העבודה מול עיריית תל אביב. העבודה מול העירייה פתחה את הפתח למעבר לעירייה והצטרפות למחלקת השימור בעירייה שהייתה אז בהקמה. בהמשך עבודתה בעירייה עבדה ואף ניהלה את מחלקת תכנון מרכז, שם הטמיעה את נושא השימור במדיניות התכנונית של העירייה. כיום אורלי מנהלת את אגף תכנון העיר ומשמשת סגנית מהנדס העיר. באגף מועסקים למעלה משמונים עובדים, שמחציתם הם מתכננים ואדריכלים העובדים בארבע מחלקות תכנון אזוריות ומחלקת שימור.

אגף תכנון העיר יוצר ומכין את התשתית התכנונית העירונית, יוזם מקדם ומסיע במימוש החזון העירוני התכנוני, מגבש מדיניות תכנון רב שכבתית ואינטגרטיבית, יוצר סינרגיה בין מערכות התכנון הסטטוטורי והמערכות הכלל עירוניות, ומעניק שירותים תומכי החלטות.

חלק מרכזי בעבודת התכנון העירונית כולל תכניות שאנו יוזמים לאזורים בעיר שנדרשת חשיבה חדשה עבורם, אזורים שאין להם "אבא יומי". העירייה מממנת את התכנון ואנו מנהלים אותו ובמקרים רבים אף מתכננים את האזור. (מע"ר רוטשילד, אזור תעסוקה ביצרון, אזור תחנה מרכזית ישנה, תכנית לאזור הכרזת אונסק"ו וכד'). גולת הכותרת של תכנון עירוני פנים ארגוני הינה תכנית המתאר של העיר שנעשתה על ידי היחידה האסטרטגית ואגף תכנון העיר ונמצאת לפני הפקדה בפועל. בנוסף לכך, האגף אחראי על המידע התכנוני הניתן לתושבים, יזמים ואדריכלים. במסגרת זו הונגש המידע התכנוני במערכת ה-GIS העירונית וכיום כל אדם יכול למצוא את כל התכניות שחלות בעיר כולל ניתוח הזכויות בהן.

לימודי בחוג לגאוגרפיה ובמכון ללימודים עירוניים הקנו לי כלים לראייה כוללת רב שכבתית, חשיבה לטווח ארוך, כלים לניתוח סיטואציות אורבניות ויכולת מעבר מהפרט לכלל ומהכלל לפרט, כלים המאפשרים לי להוביל את התכנון בעיר הדינאמית ביותר בישראל המציבה אתגרים מורכבים ומרתקים.

ברכות

לנעם ליון
על קבלת דרגת
פרופ' חבר

לדני פלזנשטיין
על קבלת דרגת
פרופ' מן המניין

לרוני אלנבלום
על קבלת דרגת
פרופ' מן המניין

למקבלי תואר דוקטור
לד"ר מיכל איזקסון "התנהגות מרחבית של קשישים" חקירה באמצעות נתוני זמן-מרחב בעל דיוק גבוה, בהדרכתו של פרופ' נעם שובל.

לד"ר יוסי קליין "מתכננים אדריכלים אסכולות ודגמים בתכנון העיר תל אביב 1909 - 1975"
מחקר היסטורי תרבותי הדן בהתפתחותן של פרדיגמות מרחביות שהתפתחו בתל אביב בדגש על קשרים אידיאולוגיים ופוליטיים, בהדרכתה של פרופ' רות קרק.

להראל דן, אשר סיים שנה ג' לתואר ראשון, על קבלת פרס הרקטור לתלמיד מצטיין לתואר ראשון.

מהווי המחלקה

סיור מחלקתי בירושלים

ביום שישי 18.10.2013 התקיים סיור של סגל המחלקה בעיר העתיקה בירושלים כדי לציין את תחילת שנת הלימודים וכן לציין את סיום תפקידו של פרופ' נעם שובל כראש המחלקה.

הסיור נערך בשני מוקדים: המוקד הראשון הוא דגם ירושלים מעשה ידי סטפן אילש במרתף של מוזיאון מגדל דוד. זהו דגם שנוצר בשנת 1873 והוצג בתערוכה העולמית בווינה ואחר כך בערים שונות ברחבי באירופה. הדגם נשכח לזמן רב ושכח והתגלה בעקבות עבודתנו במחלקה. בסיור סופר סיפור יצירתו של הדגם, נדודיו, היעלמותו וגילויו מחדש ונוכל לראות כיצד נראתה ירושלים רגע לפני הבנייה הנרחבת מחוץ לחומות. המוקד השני היה במוזיאון הקטן של כנסיית המשיח האנגליקנית (Christ Church). שם שמורים כמה דגמים של ירושלים הקדומה, הר הבית, כנסיית הקבר וכנסיית המשיח וסביבתה. דגמים אלה נעשו על ידי קונרד שיק ועל ידי סנץ' והוצגו בעבר באנגליה. הם נאספו, הוחזרו לארץ ומוצגים באדיבותם של אנשי הכנסייה האנגליקנית.

סיורים לחו"ל

תמונות אחדות משני סיורים של המחלקה באירופה במהלך שנת הלימודים הקודמת (תשע"ג). זו הייתה השנה השנייה ברציפות שבה הוציאה המחלקה שני סיורים במקביל בשנת לימודים אחת.

תמונות מסיוור ברומא שהתקיים בחודש פברואר 2013 במסגרת קורס משותף של פרופ' רוני אלנבלום, פרופ' מריו שניידר מהמחלקה למדע המדינה וד"ר אלכס יעקובסון מהמחלקה להיסטוריה כללית.

Fontana di Trevi

הקולוסאום הפלאווי ברקע

למרגלות קשת טיטוס

תמונות מסיוור בברצלונה ודרום קטלוניה שהתקיים בחודש מאי 2013 במסגרת קורס של פרופ' נעם שובל. כמו כן ניתן להתרשם מסיוור זה גם באמצעות צפייה בקליפ וידאו קצר (לחצו על הקישור).

ג'ירונה

ארמון המוזיקה הקטלנית

דגם העיר טראקו (טרגונה)

טעימת יין כשר ביקב קאפסנס